

Δημιουργικές Βιομηχανίες – Απασχόληση και Επίδραση στην Οικονομία

Φωτεινή Μαστρογιάννη

Υποψήφια Διδάκτωρ, Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού, Πανεπιστήμιο Πατρών
fotmast@hotmail.com

Περίληψη

Οι Δημιουργικές Βιομηχανίες βασίζονται στη δημιουργικότητα και στο ταλέντο και συνεπώς, το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Οι κλάδοι των δημιουργικών βιομηχανιών συνεισφέρουν στα δύο τρίτα του ευρωπαϊκού ΑΕΠ ενώ η δημιουργία θέσεων εργασίας σε αυτούς δημιουργεί, πολλαπλασιαστικά, θέσεις εργασίας σε άλλους κλάδους συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, τόσο στην ενδυνάμωση της οικονομίας, στη δημιουργία θέσεων εργασίας ειδικότερα για τις γυναίκες και τους νέους υψηλής κατάρτισης και στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας λόγω του υψηλού ποσοστού αυτοαπασχόλησης σε αυτές.

Λέξεις - κλειδιά: Δημιουργικές Βιομηχανίες, Δημιουργικότητα, Απασχόληση, Επιχειρηματικότητα, Οικονομία.

1. Εισαγωγή

Ο όρος Δημιουργικές Βιομηχανίες εμφανίστηκε στην Αυστραλία τη δεκαετία και του 1990 ενώ τυποποιήθηκε το 1997 στο Ηνωμένο Βασίλειο (Διώχνου, 2023). Ως Πολιτιστικές Δημιουργικές Βιομηχανίες ορίστηκαν όλες «εκείνες οι βιομηχανίες που προέρχονται από την ατομική δημιουργικότητα, τις δεξιότητες και το ταλέντο και συνέβαλαν στη δημιουργία πλούτου και θέσεων εργασίας μέσω της παραγωγής και εκμετάλλευσης αγαθών πνευματικής ιδιοκτησίας» (Rosselló & Wright, 2010).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2011) ορίζει τους πολιτισμικούς και δημιουργικούς κλάδους ως «όλους τους τομείς που βασίζονται σε πολιτισμικές και/ή καλλιτεχνικές αξίες και άλλες δημιουργικές εκφράσεις που είναι προσανατολισμένες ή όχι στην αγορά ανεξάρτητα από τον τύπο δομής με τον οποίο διενεργούνται».

Οι Δημιουργικές Βιομηχανίες, σύμφωνα με τον Howkins (2007), αποτελούνται από δεκαπέντε υποκλάδους που είναι οι ακόλουθοι: διαφήμιση, αρχιτεκτονική, χειροτεχνία, σχέδιο, μόδα, κινηματογράφος, μουσική, τέχνες του θεάματος, εκδόσεις, έρευνα και ανάπτυξη, λογισμικό, παιχνίδια (εκτός των βιντεοπαιχνιδιών), τηλεόραση και ραδιόφωνο και παιχνίδια υπολογιστών. Οι υποκλάδοι αυτοί αποτελούν τη βάση της δημιουργικής οικονομίας.

Ειδικά για τη χειροτεχνία, που αποτελεί αντικείμενο της διατριβής μου «Ελληνική Γυναικεία Χειροτεχνία, Εργατικό Δίκαιο και Δημιουργία Απασχόλησης στον Τουρισμό», ο Howkins (2007) υποστηρίζει ότι ανθίζει σε δύο διαφορετικές αγορές. Η μία αγορά είναι η αγορά τέχνης όπου τα χειροτεχνήματα εκτίθενται σε γκαλερί τέχνης και πωλούνται σε δημοπρασίες αλλά και σε τουριστικές αγορές. Στην αγορά τέχνης, οι καλλιτέχνες εργάζονται με τον ίδιο τρόπο όπως και στα άλλα μέσα και με την ίδια ικανότητα φαντασίας. Η άλλη αγορά είναι η μαζική αγορά, όπου οι άνθρωποι παρασκευάζουν και αγοράζουν χειροτεχνήματα χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε αυτόν που τα κατασκεύασε ή στην αυστηρή αισθητική και τα αξιολογούν με βάση την τιμή, τη χρησιμότητα τους καθώς και με βάση την ποιότητα τους.

2. Δημιουργικές Βιομηχανίες και Οικονομία

Οι Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι ένας από τους τομείς της οικονομίας που έχουν υψηλή ένταση στην πνευματική ιδιοκτησία. Σύμφωνα με τον Caves (2002), οι Δημιουργικές Βιομηχανίες με επτά οικονομικές ιδιότητες που είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 1. Δημιουργικές Βιομηχανίες με επτά οικονομικές ιδιότητες

Ιδιότητες	Χαρακτηριστικά
Αρχή «Κανείς δεν ξέρει»	Στην αρχή αυτή υπάρχει οικονομική αβεβαιότητα, η αντίδραση του καταναλωτή σε ένα δημιουργικό προϊόν δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων ούτε εύκολα κατανοητή εκ των υστέρων.
Η τέχνη για την τέχνη	Οι εργαζόμενοι στις δημιουργικές βιομηχανίες ενδιαφέρονται για την πρωτοτυπία, τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, την αρμονία, τις υποσχέσεις για δημιουργικά προϊόντα και είναι διατεθειμένοι να έχουν χαμηλότερες αποδοχές από το να κάνουν μία βαρετή/τυπική εργασία.
Αρχή ετερόκλητου πληρώματος	Για τη δημιουργία σχετικά περίπλοκων δημιουργικών προϊόντων απαιτούνται ποικίλες δεξιότητες. Κάθε δεξιότητα θα πρέπει να έχει ένα ελάχιστο βαθμό απόδοσης προκειμένου να παραχθεί ένα αξιόλογο αποτέλεσμα.
Απεριόριστη ποικιλία	Τα διάφορα δημιουργικά προϊόντα μπορεί να διαφοροποιούνται λόγω της μοναδικότητας και της ποιότητάς τους. Κάθε προϊόν αποτελεί έναν ξεχωριστό συνδυασμό εισροών που δημιουργούν μία απεριόριστη ποικιλία.
Λίστα Α/ Λίστα Β	Οι δεξιότητες του καλλιτέχνη διαφοροποιούνται, οι καλλιτέχνες ιεραρχούνται με βάση την πρωτοτυπία, τις δεξιότητες και την επάρκεια τους στις δημιουργικές διαδικασίες και/ή προϊόντα. Ως εκ τούτου, μικρές διαφορές στις δεξιότητες και στο ταλέντο μπορούν να δημιουργήσουν τεράστιες διαφορές στην οικονομική επιτυχία

Ο χρόνος περνά	Ο χρόνος έχει σημασία όταν συντονίζονται περίπλοκα έργα με εισροές ποικίλλων δεξιοτήτων
Ars longa	Σχετίζεται με τον αφορισμό του Ιπποκράτη «η τέχνη διαρκή πολύ, η ζωή είναι σύντομη». Κάποια δημιουργικά προϊόντα έχουν στοιχεία διάρκειας που αξιώνουν προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και ως εκ τούτου, ο δημιουργός μπορεί να συλλέξει αμοιβή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Οι κλάδοι αυτοί συνεισφέρουν στα δύο τρίτα, περίπου, του ευρωπαϊκού ΑΕΠ ενώ οι εργαζόμενοι σε αυτούς έχουν διπλάσιες αμοιβές σε σχέση με τους υπόλοιπους. Συνήθως οι Δημιουργικές Βιομηχανίες απασχολούν νεότερους ηλικιακά εργαζόμενους και με καλή εκπαίδευση (Νικολαΐδης, 2023). Στην έρευνα των Gutierrez - Posada et al. (2021) που αφορούσε το Λονδίνο διαπιστώθηκε ότι μία θέση εργασίας στις Δημιουργικές Βιομηχανίες δημιουργεί 1,9 θέσεις εργασίας σε άλλους κλάδους. Η ανάπτυξη των Δημιουργικών Βιομηχανιών συμπαρασύρει κυρίως τον τουρισμό γιατί οι πολιτιστικές δράσεις προσελκύουν τουρίστες σε έναν τόπο συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο στην περιφερειακή ανάπτυξη (Νικολαΐδης, 2023).

Στην Ελλάδα, παρά την ισχυρή πολιτιστική της κληρονομιά, οι εισαγωγές πολιτιστικών προϊόντων είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές (181 εκατομμύρια ευρώ έναντι 110 εκατομμυρίων ευρώ) ενώ οι δημιουργικές βιομηχανίες παράγουν μόνο το 1,4% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας που δηλώνει ότι η παραγωγικότητα είναι χαμηλή (Νικολαΐδης, 2023).

Απαραίτητο στοιχείο για την οικονομία των δημιουργικών βιομηχανιών έχουν οι δημιουργικοί εργαζόμενοι οι οποίοι έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (McRobbie, 2005):
 Α) Ποικιλομορφία, εξειδίκευση, ελεύθερη σκέψη, εκπαίδευση ποιότητας (όπου ως τέτοια ορίζεται η μετατόπιση από τη βασική εκπαίδευση στείρας εκμάθησης και απομνημόνευσης προς το μοντέλο μάθησης που ενισχύει την πνευματική ελευθερία και τη δημιουργικότητα) και δια βίου μάθησης.

Β) Υψηλή κινητικότητα μεταξύ εργασιών και γεωγραφικών περιοχών.

Γ) Πολλαπλές δεξιότητες και καθήκοντα ως εργαζόμενοι/δημιουργοί και ως επιχειρηματίες/παραγωγοί.

Δ) Μικρότερη προσκόλληση σε παλαιά πρότυπα συλλογικών ενώσεων στην αγορά εργασίας.

Ε) Μικρότερο περιορισμό από όρια όπως είναι η κοινωνική τάξη και η προέλευση.

Πέραν αυτών, η ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας προϋποθέτει πέντε βασικές συνθήκες (British Council, 2010): α) Τεχνολογία δηλ. εφαρμοσμένη ανθρώπινη γνώση, β) Ταλέντο και ταυτότητα δηλαδή ανθρώπινο κεφάλαιο, γ) Ανεκτικότητα δηλαδή απουσία φυσικών ή άλλων εμποδίων μεταξύ των κοινοτήτων, των πόλεων και των περιοχών που εμποδίζουν ή αποθαρρύνουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή των πολιτών στη γνώση, στην πληροφόρηση και στην καινοτομία, δ) Εδαφικά στοιχεία που επηρεάζουν την απόφαση για την εγκατάσταση της επιχείρησης, ε) Πειραματισμός δηλαδή συνεχής εισαγωγή νέων ιδεών, διαδικασιών και προϊόντων.

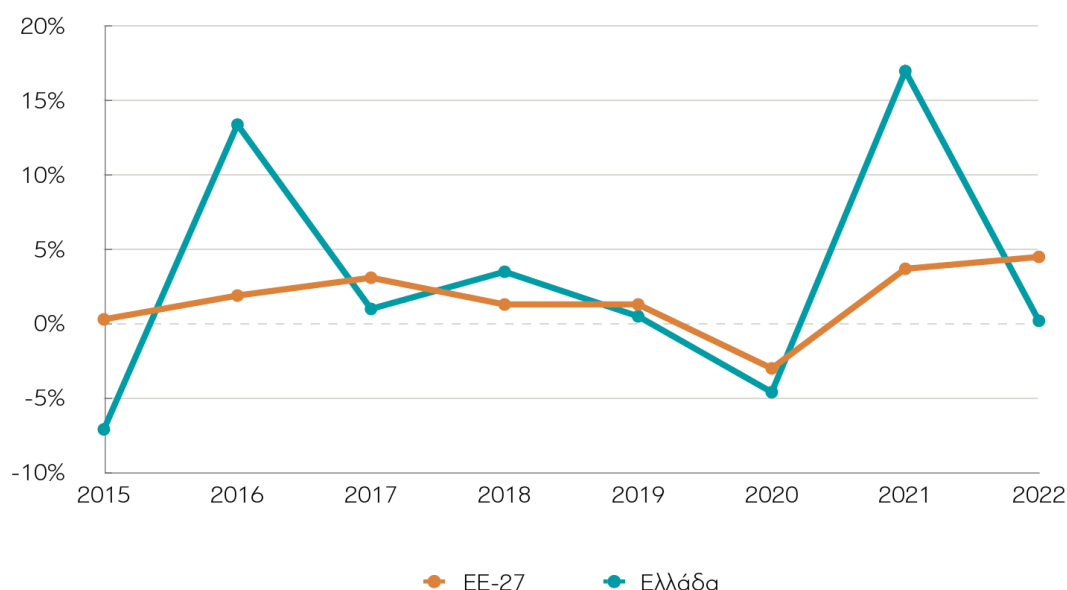

Δεδομένου του οικονομικού ενδιαφέροντος του κλάδου για μία χώρα, οι παραπάνω βασικές συνθήκες θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν στη διαμόρφωση των αντίστοιχων κρατικών πολιτικών.

3. Ελλάδα, Δημιουργικές Βιομηχανίες και Απασχόληση

Στην Ελλάδα σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2022), το ποσοστό των αντρών που απασχολούνται στις Δημιουργικές Βιομηχανίες στις οποίες εντάσσεται και η χειροτεχνία – αργυροχρυσοχοϊά είναι 45,3 % έναντι του 57,8% που είναι στο σύνολο της απασχόλησης ενώ το ποσοστό των γυναικών είναι 54,7% έναντι 42,2% του συνόλου της απασχόλησης. Διαπιστώνεται ότι οι Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι ένας κλάδος στον οποίο απασχολούνται πολλές γυναίκες. Τόσο στις γυναίκες όσο και στους άντρες το μεγαλύτερο ποσοστό (32,6%) που εργάζεται στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι 40-49 ετών έναντι του 33,3% του συνόλου της απασχόλησης που είναι στις ηλικίες 50-64 ετών. Το 58,6% των εργαζομένων στον κλάδο είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι του 52,7% που είναι στο σύνολο της απασχόλησης. Διαπιστώνεται ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο στον κλάδο είναι ιδιαίτερα υψηλό ενώ οι εργαζόμενοι είναι ηλικιακά νεαρότεροι.

Διάγραμμα. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των εργαζομένων Πολιτιστικού και Δημιουργικού Τομέα σε Ελλάδα και ΕΕ-27 (2015-2022)

Πηγή: Eurostat.

Εικόνα 1. Μεταβολές στον αριθμό των εργαζομένων

Η απασχόληση στις Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο 3,5% του συνόλου της απασχόλησης ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Ευρώπη είναι στην Ισλανδία (5,6%) και Ολλανδία (5,4%) και το χαμηλότερο στη Ρουμανία (1,5%) (Eurostat, 2022).

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2022), τα άτομα που απασχολούνται στον κλάδο στην Ελλάδα είναι: για το έτος 2019 -129.000, για το έτος 2020 – 123.000, για το έτος 2021 – 144.000 και για το έτος 2022 – 145.000. Ο ετήσιος ρυθμός αλλαγής είναι: -4,6% για τα έτη 2019-2020, 17% για τα έτη 2020-2021 και 0,4% για τα έτη 2021-2022. Σημειωτέον ότι η αυξητική αλλαγή 0,4% για τα έτη 2021-2022 αντιστοιχεί σε 14.000 επιπλέον

απασχολούμενους στον κλάδο. Παρατηρείται λοιπόν μία σημαντική αύξηση της απασχόλησης για τα έτη 2020-2022 (σύνολο 17,4%).

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης στις Δημιουργικές Βιομηχανίες έναντι του συνόλου της απασχόλησης στην Ελλάδα παρατηρείται ότι το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων έναντι του συνόλου των αυτοαπασχολούμενων είναι 32,6% στις Δημιουργικές Βιομηχανίες και 27,3% στο σύνολο. Οι άντρες τείνουν να είναι πιο συχνά αυτοαπασχολούμενοι σε σχέση με τις γυναίκες (Νικολαΐδης, 2023).

Οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι 76,7% έναντι 91,8% του συνόλου, οι εργαζόμενοι με μόνιμη εργασία αντιστοιχούν στο 83,3% έναντι του 89,9% του συνόλου ενώ οι εργαζόμενοι με μόνο μία θέση εργασίας ανέρχονται σε ποσοστό 94,1% έναντι 98,4% του συνόλου. Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι απασχολούμενοι στον κλάδο είναι κυρίως αυτοαπασχολούμενοι ή εργαζόμενοι με ευέλικτες μορφές εργασίας.

Στους εργαζόμενους με μόνιμη εργασία παρατηρείται μία μεγάλη διαφορά στην Ελλάδα μεταξύ του κλάδου και του συνόλου της απασχόλησης ενώ αντίθετα στη Ρουμανία οι εργαζόμενοι με μόνιμη εργασία ανέρχονται σε 99,5% έναντι 97,8% του συνόλου της απασχόλησης. Αναφορικά με τους καλλιτέχνες και τους συγγραφείς στην Ελλάδα και στη Λιθουανία το ποσοστό καλλιτεχνών και συγγραφέων πλήρους απασχόλησης είχε σημαντική διαφορά με τον μέσο όρο της απασχόλησης. Στην Ελλάδα ήταν 72,7% έναντι 91,8%. Στην Ολλανδία το ποσοστό των καλλιτεχνών και συγγραφέων πλήρους απασχόλησης υπερέβη το ποσοστό εργαζομένων πλήρους απασχόλησης σε όλους τους κλάδους, ωστόσο η Ολλανδία, το 2022, είχε τα χαμηλότερα ποσοστά εργαζομένων πλήρους απασχόλησης στην ΕΕ με 58,7% για τους συγγραφείς και τους καλλιτέχνες και 56,6% για το σύνολο της απασχόλησης.

Οι Έλληνες εργαζόμενοι στις δημιουργικές βιομηχανίες εργάζονται κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν κατά μέσο όρο 2,3 εργαζόμενους. Το στοιχείο αυτό είναι κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο που είναι 2,7 εργαζόμενοι ωστόσο, υπάρχουν χώρες όπως είναι η Γερμανία που απασχολούν 6,4 εργαζόμενους ανά επιχείρηση. Οι δαπάνες για πολιτιστικές υπηρεσίες ανά κάτοικο στην Ελλάδα είναι επίσης πολύ χαμηλές και αντιστοιχούν στο 1/5 του μέσου όρου της Ευρώπης (Νικολαΐδης, 2023).

Στην Ελλάδα οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον κλάδο είναι 58,6% που υπολείπεται ελαφρώς του ευρωπαϊκού μέσου όρου ωστόσο οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της απασχόλησης ανέρχονται σε 52,7% όταν το 37,1% αντιστοιχεί στον ευρωπαϊκό μέσο όρο γεγονός που δείχνει το υψηλό επίπεδο του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με έρευνα των Μπαλτζή & Τσιγγίλη (2018) για τους εικαστικούς καλλιτέχνες στην Ελλάδα διαπιστώθηκε ότι το 61,5% των εικαστικών καλλιτεχνών ήταν ανασφάλιστοι, το 15,9% δεν είχαν καθόλου εισόδημα γιατί ήταν άνεργοι ενώ το 48,6% έχει μηνιαίο εισόδημα μέχρι 800 ευρώ. Το 91% αντιμετωπίζει δυσκολίες για την πληρωμή πάγιων λογαριασμών ενώ ένα 75,2% δεν μπορεί να τρώει κρέας, κοτόπουλο ή ψάρι κάθε δεύτερη ημέρα.

Στην έρευνα των Avdikos & Kalogerisis (2015) για τους σχεδιαστές στην Ελλάδα, το 38% ήταν αυτοαπασχολούμενοι και 6,6% ήταν άνεργοι όπου εξ αυτών τα δύο τρίτα ήταν μακροχρόνια άνεργοι. Από τους υπόλοιπους το 38,7% ήταν μερικούς ή πλήρους απασχόλησης και το 12,1% ήταν εργοδότες ενώ 4,7% ήταν φοιτητές. Το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων ήταν πολύ ισχυρό γιατί οι άντρες κέρδιζαν ετησίως, κατά μέσο όρο, 14.860 ευρώ ενώ οι γυναίκες κερδίζουν 9.149 ευρώ.

Η εργασία αποκλειστικά από το σπίτι προκύπτει κυρίως από ανάγκη είτε λόγω ανεργίας είτε λόγω έλλειψης σταθερής ροής έργων. Τα δύο τρίτα των Ελλήνων σχεδιαστών

εργάζεται άνω των σαράντα ωρών εβδομαδιαίως. Το 13,7% των εργαζόμενων πλήρους ή μερικής απασχόλησης εργάζονται ως εξωτερικοί συνεργάτες ενώ το 15% των Ελλήνων σχεδιαστών είναι ανασφάλιστοι. Μόνο το 16% πληρώνεται για τις υπερωρίες ενώ το 60,5% έχει μία παράλληλη «μαύρη» εργασία. Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι το χαμηλό εισόδημα, η εργασιακή ανασφάλεια και οι πολλές ώρες εργασίας.

4. Τάσεις Απασχόλησης στις Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ευρώπη

Ως πολιτισμική απασχόληση, σύμφωνα με την οποία συλλέχθηκαν τα παραπάνω δεδομένα από τη Eurostat, ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα Δικτύωσης για τον Πολιτισμό (Eurostat, 2022):

1. Όταν ένας εργαζόμενος έχει πολιτιστικό επάγγελμα και εργάζεται στον Δημιουργικό/ Πολιτιστικό τομέα π.χ. ένας δημοσιογράφος ο οποίος εργάζεται σε μία εφημερίδα.
2. Όταν ένας εργαζόμενος έχει πολιτιστικό επάγγελμα αλλά δεν εργάζεται στον Δημιουργικό/ Πολιτιστικό τομέα.
3. Όταν ένας εργαζόμενος δεν πολιτιστικό επάγγελμα αλλά εργάζεται στον Δημιουργικό/ Πολιτιστικό τομέα.

Η κατηγοριοποίηση NACE για τον Δημιουργικό Τομέα (οικονομικές δραστηριότητες) έχει ως ακολούθως:

Πίνακας 2. Δημιουργικοί Τομείς (Οικονομικές Δραστηριότητες) – NACE Rev.2	
18	Εκτύπωση και Αναπαραγωγή ηχογραφημένων μέσων
32.2	Κατασκευή μουσικών οργάνων
58.1	Εκδόσεις βιβλίων, περιοδικών και άλλων εκδοτικών δραστηριοτήτων
59	Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και δραστηριότητες έκδοσης μουσικής
60	Δραστηριότητες Προγραμμάτων και Εκπομπών
74.1	Εξειδικευμένες Δραστηριότητες Σχεδίου
74.2	Φωτογραφικές Δραστηριότητες
74.3	Δραστηριότητες Μετάφρασης και Διερμηνείας
90	Δραστηριότητες δημιουργικού, τεχνών και ψυχαγωγίας
91	Βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες

Πίνακας 3. Δημιουργικά Επαγγέλματα – ISCO -08	
216	Αρχιτέκτονες, τοπογράφοι, σχεδιαστές
2353	Δάσκαλοι Ξένων Γλωσσών
2354	Δάσκαλοι Μουσικής
2355	Δάσκαλοι Καλλιτεχνικών
262	Βιβλιοθηκονόμοι, αρχειονόμοι και επιμελητές

264	Συγγραφείς, δημοσιογράφοι και επιμελητές
265	Καλλιτέχνες (δημιουργοί και ερμηνευτές)
3431	Φωτογράφοι
3432	Σχεδιαστές εσωτερικών χώρων και διακοσμητές
3433	Τεχνικοί χώρων τέχνης, μουσείων και βιβλιοθηκών
3435	Άλλοι καλλιτεχνικοί και πολιτιστικοί επαγγελματίες
3521	Τεχνικοί οπτικοακουστικών μέσων και αναμετάδοσης
4411	Βιβλιοθηκονόμοι
7312	Κατασκευαστές μουσικών οργάνων και χορδιστές
7313	Αργυροχρυσόχοι και εργάτες πολύτιμων μετάλλων
7314	Κεραμίστες και συναφείς ειδικότητες
7315	Κατασκευαστές γυαλιών, κόφτες, εργάτες φινιρίσματος και άλλες συναφείς ειδικότητες
7316	Σηματογράφοι, διακοσμητές ζωγράφοι, χαράκτες
7317	Χειροτέχνες εργαζόμενοι στο ξύλο, στην καλαθοποιΐα και άλλα σχετικά υλικά
7318	Χειροτέχνες εργαζόμενοι στα υφάσματα, στο δέρμα και άλλα σχετικά υλικά
7319	Χειροτέχνες εργαζόμενοι που δεν ταξινομούνται αλλού

Στα αποτελέσματα της έρευνας της Eurostat (2022) για τις Δημιουργικές Βιομηχανίες διαπιστώθηκε ότι παρά την επιβράδυνση που σημειώθηκε την περίοδο του COVID-19, το 2022 σημειώθηκε, πανευρωπαϊκά, αύξηση ύψους 4,5%. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στην Κύπρο (21,5%), στο Λουξεμβούργο (14,5%) και στην Ιρλανδία (14%), ενώ μειώσεις σημειώθηκαν στην Κροατία (-6,3%), στην Τσεχία (-7,3%) και στη Βουλγαρία (-7,7%).

Οι τάσεις απασχόλησης που παρατηρήθηκαν στις Δημιουργικές βιομηχανίες είναι: αυξητική τάση από το 2021 στο 2022 στον οπτικοακουστικό τομέα, στο σχέδιο, στη φωτογραφία και στις μεταφράσεις που επικυρώνει την ήδη μακροχρόνια αυξητική τάση στους τομείς αυτούς. Ήπια μακροχρόνια αυξητική τάση σημειώνεται και στους τομείς: βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία και άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες. Οι δημιουργικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες είχαν υψηλή ανάπτυξη πριν την κρίση με τον COVID-19, μειώθηκαν σημαντικά το 2021 και επανήλθαν δυναμικά το 2022. Στις δραστηριότητες αυτές επιτυγχάνεται ο υψηλότερος βαθμός απασχόλησης. Καθοδικά κινείται η απασχόληση στους τομείς αναπαραγωγής περιεχομένου και μαζικής διανομής όπως και οι εκδοτικές δραστηριότητες οι οποίες όμως σημείωσαν μία μικρή άνοδο στην απασχόληση τα έτη 2021 και 2022 ωστόσο η αύξηση αυτή είναι μικρότερη από τα επίπεδα απασχόλησης που είχε ο κλάδος για τα έτη 2012-2019.

Πανευρωπαϊκά στις Δημιουργικές Βιομηχανίες απασχολούνται περισσότερες γυναίκες σε σύγκριση με το σύνολο των κλάδων όλης της οικονομίας. Συνολικά απασχολούνται στις Δημιουργικές Βιομηχανίες άτομα ηλικίας 30-39 ετών (24,7% σε σύγκριση με το 22,9%) και ακολουθούν τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω και ηλικίας 15-29 ετών. Στην Ελλάδα, όπως προαναφέρθηκε, η επικρατούσα ηλικιακή ομάδα στις δημιουργικές βιομηχανίες είναι η 40-49 ετών ενώ στο σύνολο της απασχόλησης είναι η ομάδα 50-64 ετών. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζόμενων στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι υψηλό. Ειδικότερα, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχονται στο 60,6% έναντι του 37,1% του συνόλου της απασχόλησης, 31,4% είναι μεταλυκειακής εκπαίδευσης έναντι 46,3% του συνόλου της απασχόλησης ενώ στις χαμηλές εκπαιδευτικές βαθμίδες είναι το 7,9% έναντι 16,5% του συνόλου. Όπως προαναφέρθηκε, στον κλάδο ολοένα και περισσότερες γυναίκες απασχολούνται με ρυθμό απασχόλησης που αυξάνεται διαρκώς από το 2014 έως το 2022. Το 2022, υπήρξε μία δυναμική άνοδος ύψους 5% που μείωσε το χάσμα φύλων στον κλάδο από 6,8% που ήταν το 2014 σε 1,6% το 2022.

Ο κλάδος χαρακτηρίζεται επίσης από τον υψηλό βαθμό αυτοαπασχόλησης γεγονός που υποδηλώνει την εξειδικευμένη και ανεξάρτητη φύση των επαγγελματιών π.χ. γλύπτες, μουσικοί, καλλιτέχνες, συγγραφείς κτλ. Ο βαθμός αυτοαπασχόλησης στην Ελλάδα στον κλάδο (32,6%) είναι μεγαλύτερος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (31,7%) και είναι αρκετά μεγαλύτερος στο σύνολο της απασχόλησης (27,3% έναντι 13,8% του ευρωπαϊκού μέσου). Γενικότερα, το επίπεδο της αυτοαπασχόλησης στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι υψηλότερο από το επίπεδο αυτοαπασχόλησης στην εθνική οικονομία στην ΕΕ των 27.

Όσον αφορά το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης το 76,5% των εργαζόμενων στις Δημιουργικές Βιομηχανίες εργάζονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Το μικρότερο ποσοστό που δεν εργάζεται ως πλήρους απασχόλησης μπορεί να αιτιολογηθεί από την αυτοαπασχόληση και τις ευέλικτες μορφές εργασίας. Η έλλειψη πλήρους απασχόλησης μπορεί να δημιουργήσει εργασιακή ανασφάλεια και μεγάλες διακυμάνσεις στο ατομικό εισόδημα. Το μεγαλύτερο ποσοστό πλήρους απασχόλησης στον χώρο είναι στη Ρουμανία (96,7%) ενώ το μικρότερο στην Ολλανδία (60,7%) κάτι όμως που δεν υποδηλώνει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κλάδου αλλά υποδηλώνει κυρίως τις διαφορές στις εθνικές οικονομίες όσον αφορά την εργασία π.χ. επικράτηση της εργασίας μερικώς απασχόλησης κτλ.

Το να έχει κάποιος μόνο μία εργασία δεν είναι συχνό στις πολιτισμικές βιομηχανίες σε σχέση με το σύνολο της απασχόλησης εκτός της Ρουμανίας όπου το 99,7% των εργαζόμενων στον κλάδο ανέφεραν μόνο μία εργασία.

5. Επίλογος

Η εργασία στις Δημιουργικές και Πολιτιστικές Βιομηχανίες έχει συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Οι εργαζόμενοι σε αυτές δεν ακολουθούν γραμμική καριέρα και συχνά η καριέρα τους διακόπτεται από θέσεις εργασίας μικρής διάρκειας, εργάζονται χωρίς να έχει συναφθεί κάποια σύμβαση με τον εργοδότη ή μπορεί να απασχολούνται σε πολλούς εργοδότες. Μπορεί επίσης να εργάζονται σε έναν μη δημιουργικό κλάδο για να μπορούν να αποκομίζουν κάποια χρήματα για να χρηματοδοτήσουν τη δημιουργική δραστηριότητά τους ενώ υπάρχει συνεχής εναλλαγή των χρηματοδοτικών εργαλείων (Νικολαΐδης, 2023). Τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά θυμίζουν το ρίσκο του επιχειρείν. Η επισφάλεια των εργαζομένων στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι μεγαλύτερη από αυτή των άλλων κλάδων. Ο έντονος ανταγωνισμός και η ρευστότητα της εργασίας τους τους αναγκάζει να επικαιροποιούν διαρκώς τις δεξιότητές τους. Οι ιδιαίτερες και δύσκολες αυτές συνθήκες εργασίας των εργαζομένων στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες οδήγησαν, στην

Ελλάδα, ως μέσο στήριξης τους, στη δημιουργία ενός μητρώου καλλιτεχνών και σε μία μεταρρύθμιση όπου θα καταγραφούν οι ασφαλιστικές και εργασιακές ανάγκες των εργαζομένων καθώς και σε βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και επίλυση των δυσλειτουργιών του. Η μεταρρύθμιση αυτή έχει προϋπολογισμό 800.000 ευρώ και έχει ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης.

Η σημασία των Δημιουργικών Βιομηχανιών στην οικονομία είναι σημαντική και μπορεί να δημιουργήσει διέξοδο τόσο στην ανεργία είτε μέσω μισθωτής απασχόλησης η οποία μπορεί να είναι υψηλόμισθη είτε μέσω της επιχειρηματικότητας ειδικότερα για τις γυναίκες και τους νέους. Αποτελεί δε μία εναλλακτική πρόταση η δημιουργία δεξιοτήτων στον δημιουργικό τομέα επιπρόσθετα με την τάση δημιουργίας ψηφιακών και πράσινων δεξιοτήτων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Avdikos, V., & Kalogerisis, A. (2015). *Design in Greece: Supply, demand and working conditions*. *Creative Survey 2015*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/308011986_Creative_Survey_2015-Design_in_Greece_Supply_demand_and_working_conditions_English_Version
- British Council. (2010). *Mapping the Creative Industries: A Toolkit*. *Creative and Cultural Economy Series, 2*.
- Caves, R. (2002) *Creative Industries: Contracts Between Arts and Commerce*. Cambridge: Harvard University Press.
- European Commission. (2011). *Creative Europe – A new framework programme for the cultural and creative sectors (2014-2020)*. Brussels: European Commission.
- European Commission. (2011). *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the “Creative Europe” Programme, COM (2011) 785 final, November*.
- Eurostat. (2022). *Culture statistics -cultural employment*. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_employment
- Gutierrez-Posada, D., Kitsos, T., Nathan, M., & Nuccio, M. (2021). *Do creative industries generate multiplier effects? Evidence from UK cities, 1997-2018*. *Discussion Paper 2021/07*. Retrieved from <https://creative-pec.files.svdcn.com/production/assets/publications/Do-Creative-Industries-Generate-Multiplier-Effects-Evidence-from-UK-cities-1997-2018-PEC-Discussion-Paper-July-2021-1.pdf>
- Howkins, J. (2007) *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin Books.
- McRobbie, A. (2005). Clubs to Companies. In J. Hartley (Ed.), *Creative Industries*. Malden and Oxford: Blackwell. 375 - 390.
- Rossello, P., & Wright, S. (2010). *Mapping the Creative Industries: A Toolkit*. London: British Council.
- Διώχνου, Β. Π. (2023). *Επισφαλής εργασία σε χαλεπούς καιρούς. Εμπειρίες γυναικών εργαζομένων στον κλάδο των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών στην Ελλάδα* (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Μπαλτζής, Α., & Τσιγγίλης, Ν. (2018). *Συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα* (Έκθεση έρευνας). Ανακτήθηκε από <https://eeit.org/wp/wp-content/uploads/2020/02/ereunaweb.pdf>

Νικολαΐδης, Η. (2023). *Οι Πολιτιστικοί Και Δημιουργικοί Τομείς Στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από https://www.dianeosis.org/2023/10/oi_politistikoi_kai_dimiourgikoi_tomeis_stin_ella_da/

